

STATSRÅDETS
SVENSKA
SPRÅKNÄMND

Språkråd

Nämndens rekommendationer under 20 år.....	3
Språkråd i 20 år – status och förändring.....	7
Nämnden rekommenderar	12
– stor eller liten begynnelsebokstav?	
Nämnden informerar	12
– namn på nya myndigheter och verk	
Avhandling om översättning av lagtexter	13
Nya ämbetsverk i samband med reformer inom statsförvaltningen	13
Nyttigt på webben	14
På nya platser	15

Statsrådets svenska språknämnd finns på adressen

www.vnk.fi/spraknamnden

På webbplatsen finns information om nämnden och om dess verksamhet och sammansättning. Där hittar du också alla nummer av Språkråd i pdf-format från och med Språkråd 1/2001.

Redaktör: Marika Paajanen

Ombrytning: Anja Järvinen

Kopiering: Statsrådets kansli, upplaga 1 340 ex

Kontaktinformation:

Statsrådets svenska språknämnd

Statsrådets translatorsbyrå

PB 23, 00023 STATSRÅDET

spraknamnden@vnk.fi

Tfn sekreteraren (09) 1602 2113, fax (09) 1602 2088

NÄMNDENS REKOMMENDATIONER UNDER 20 ÅR

Det har i år gått tjugo år sedan det första numret av Språkråd kom ut. I det numret beskrevs Språkråd som "den kanal genom vilken språknämnden informerar myndigheter och översättare inom statsförvaltningen om sin verksamhet och sina beslut". Detta ser nämnden fortfarande som informationsbladets viktigaste funktion, som också styr valet av innehåll. Under årens lopp har informationsbladets utseende förändrats något, men har det skett några förändringar i sammansättningen av innehållet? Svaret på den frågan ger professor emerita Marianne Nordman i sin ingående analys av innehållet i Språkråd under 20 år, s. 7. Ett återkommande inslag i innehållet i Språkråd har i varje fall varit nämndens rekommendationer.

Olika slag av rekommendationer är en viktig del av nämndens verksamhet, och information om dessa sprids genom Språkråd – och givetvis genom handboken Svenskt lagspråk i Finland (SLAF). Rekommendationerna kommer oftast till som svar på en läsarfråga, en aktuell fråga som någon nämndemedlem lyft fram eller som en följd av laggranskarnas observationer i de översättningar som de granskar. Ibland ger den språkliga utvecklingen upphov till rekommendationer, ibland grundar sig rekommendationerna på nya begrepp och företeelser i samband med ny lagstiftning. I vissa fall följer rekommendationerna utvecklingen i Sverige, t.ex. skall → ska, i vissa fall avviker rekommendationen från praxis i sverigesvensk författningstext, t.ex. i:et framför en hänvisning till en paragraf, (t.ex. enligt 5 § i lagen om), som fortfarande saknas i sverigesvensk författningstext).

Nämndens rekommendationer omfattar förutom fraser, termer och termlistor också olika mallar, t.ex. besväransvisningar, standardrubrikerna i propositioner och mallar för ingressen till spörsmålssvar och U-skrivelser (regeringens information till riksdagen om EU-lagstiftning).

Sammanställningen nedan ger en återblick på de rekommendationer som sedan 1989 har publicerats i Språkråd. Utgångspunkten är dock historisk, så i synnerhet äldre rekommendationer är delvis föråldrade. Mallar och termlistor har utelämnats på grund av utrymmesbrist. Vissa rekommendationer återges i förkortad form och de rekommendationer som gäller ord och fraser i SLAF har utelämnats eftersom de finns inbakade i 2004 års SLAF. De rekommendationer som nämnden gett sedan 2004 finns dessutom samlade på nämndens webbplats, adress www.vnk.fi/spraknamnden.

ETT URVAL AV NÄMNDENS REKOMMENDATIONER I SPRÅKRÅD SEDAN 1989

- *ammattillinen korkeakoulu* = yrkeshögskola (Språkråd 1/1989)
- *nuorisokoulu* = ungdomsskola (Språkråd 1/1989)
- *puolustustila* = försvarstillstånd (Språkråd 1/1989)
- *opetushallitus* = utbildningsstyrelsen (Språkråd 2/1989) (Red. anm.: Skrivs numera med stor begynnelsebokstav.)
- European Economic Space (EES) = Europeiska ekonomiska sfären (Språkråd 2/1989) (Red. anm.: Heter numera European Economic Area el. EEA= Europeiska ekonomiska samarbetsområdet el. EES)
- *eräneuvos* = ödemarksråd (Språkråd 2/1991)
- *lehdistöneuvos* = pressråd (Språkråd 2/1991)
- *valtiopäiväneuvos* = riksdagsråd (Språkråd 2/1991)
- *yrittäjäneuvos* = företagarråd (Språkråd 2/1991)
- *etätyö* = distansarbete (Språkråd 3/1991)

- ❑ *oikeustalo* = *tingshus* (3/1991) (Red. anm.: Numera används även *rättshus*, t.ex. om det i byggnaden finns flera domstolar och andra myndigheter.)
- ❑ Det finska *viranomainen* kan avse både myndigheter och enskilda personer som utövar myndighetsmakt. På svenska kan vi inte använda myndighet om enskilda personer, utan måste i sådana fall omskriva finskans *viranomainen* (*myndighetsperson*, *myndighetsrepresentant* el. dyl.). Synbara undantag är republikens president, justitieombudsmannen, landshövdingarna m.fl., men dessa representerar i sådana fall inte sig själva utan en institution. I stället används *myndighet* ofta där man på finska talar om *virasto* (som alltså inte alltid ska översättas med *ämbetsverk*, ett ord som främst är reserverat för de centrala ämbetsverken. Nämnden rekommenderar t.ex. att *asiantuntijavirasto* översätts med *sakkunnigmyndighet*. (Språkråd 3/1991)
- ❑ *metsätalousneuvos* = *skogsbruksråd* (Språkråd 4/1991)
- ❑ *palvelulaitos* = *serviceinrättning* (Språkråd 4/1991)
- ❑ Konferensen *om säkerhet och samarbete i Europa* förkortas i Finland KSSE. I Sverige används ofta kortformerna ESK och ESSK. (Språkråd 5/1991) (Red. anm.: Numera OSSE.)
- ❑ *Förenta Nationerna* skrivs i lag- och författningstext och annan officiell text med stort F och stort N. (Språkråd 4/1991)
- ❑ Vid översättning av ordet *asukas* skall man observera följande grundregel: *boende* finns i hus och lägenheter, *invånare* finns i städer och länder. (Språkråd 4/1991)
- ❑ I svenskt lag- och författningsspråk kan man i stället för uttrycket *avtalet som gäller upprättandet av Europeiska ekonomiska samarbetsområdet* använda kortformen *EES-avtalet*. (Språkråd 4/1992)
- ❑ *insinöörineuvos* = *ingenjörsråd* (Språkråd 4/1992)
- ❑ *kotitalousneuvos* = *hushållsråd* (Språkråd 4/1992)
- ❑ *Omaishoito* = *närståendevård*, när det av sammanhanget framgår att vården avser andra närstående än enbart anhöriga. *Anhörigvård* bör helst användas bara när man avser vård av en familjemedlem eller nära släkting. (Språkråd 5/1992)
- ❑ *yksikköhinta* = *jämförpris*, *pris per enhet*; *yhtenäishinta* = *enhetspris*; *vertailuhinta* = *ordinariepris* (Språkråd 3/1993)
- ❑ *Julkinen valta* används i två betydelser: dels om den makt som utgår från folket och utövas av bl.a. statliga och kommunala makthavare (*den offentliga makten*, *offentlig makt*), dels i överförd bemärkelse om de beslutande organ och verkställande myndigheter m.m. som utövar denna makt (*det allmänna* eller i vissa fall *samhället*, *myndigheterna*). Exempel:
  - Den offentliga makten utövas under lagarna.
  - Det allmänna skall tillförsäkra män och kvinnor lika rättigheter ... (Språkråd 5/1993)
- ❑ *ALV rek.* = *moms. reg.* (Språkråd 2/1994)
- ❑ De svenska namnen på myndigheter skrivs med stor eller liten begynnelsebokstav i författningstexter i enlighet med vad som anges i gällande författningar. När nya författningar om myndigheter skrivs eller när nya myndigheter inrättas skall rekommendationen i Kielikello (nr 1/1996) följas i de nya författningarna. Sedan de nya författningarna godkänts skall namnen skrivas i den form de har i dessa författningar. (Språkråd 2/1996) (Red. anm.: Se också inforutan om samma ämne på s. 12 i detta blad.)
- ❑ *rd* = finskans *vp*; (förkortning på riksdagen resp. valtiopäivät) skrivs utan punkt i propositionernas "huvud" och i löpande text efter den utskrivna regeringspropositionen anges propositionen inom parentes, t.ex. (RP 72/1993 rd). (Språkråd 2/1996)
- ❑ Endast ett §-tecken: Nämnden har gått in för att endast ett paragraftecken skall användas i hänvisningar. Bruket av dubbla paragraftecken är främmande i andra än juridiska texter och strider mot normala skrivregler. Dubbla paragraftecken har inte heller någon egentlig funktion. Ex.: Enligt 14 och 15 § äktenskapslagen. (Språkråd 1/1997)

- Meddelanden och beslut *utfärdas*. När ministeriernas meddelanden och vissa myndigheters, t.ex. skattestyrelsens, beslut publiceras i författningssamlingen används verbet *utfärda*, t.ex.:
Utrikesministeriets meddelande
om ---
Utfärdat i Helsingfors den 29 december 2006 (Språkråd 2/2006)
- *Osaamiskeskus* översätts med *kompetenscentrum*, om inte sammanhanget är sådant att man är bunden av tidigare lagstiftning. (Språkråd 2/2006) (Läs hela rekommendationen på nämndens webbplats www.vnk.fi/spraknamnden.)
- *Säädöspolitiikka* = *lagstiftningspolitik*; *säädösvalmistelu* = *lagberedning* (Språkråd 1/2007) (Läs hela rekommendationen på nämndens webbplats www.vnk.fi/spraknamnden.)
- *Sisäinen valvonta* = *intern kontroll* (hellre än *intern tillsyn*, om det inte är fråga om en direkt hänvisning till kommunallagen); *sisäinen tarkastus* = *intern revision* eller *internrevision* (Språkråd 2/2007) (Läs hela rekommendationen på nämndens webbplats www.vnk.fi/spraknamnden.)
- Skriv *ska* i stället för *skall*. Statsrådets svenska språknämnd rekommenderar att de som översätter regeringspropositioner, förordningar och andra texter inom statsrådet övergår från *skall* till *ska* under hösten 2007. Var och en övergår till *ska* när detta är ändamålsenligt ur arbeteekonomisk synvinkel, t.ex. när en ny översättning påbörjas. De som granskar och justerar texterna godkänner tills vidare *skall*, om användningen är konsekvent och något annat inte är motiverat t.ex. av samordningsskäl i ett enskilt fall. Övergången gäller också ändringsförfattningar i enlighet med principerna för ändring av lag på sid. 51 i SLAF. (Språkråd 2/2007) (Läs hela rekommendationen på nämndens webbplats www.vnk.fi/spraknamnden.)
- *Tilaja-tuottajamalli* = *beställar-utförar-modell*. Observera att namnet på modellen inte är någon implicit rekommendation om översättningen av *palvelun tuottaja* och liknande uttryck med *utförare* (av *tjänsterna*) eller *tjänsteutförare*. Beroende på sammanhang bör man försöka hitta ett lämpligare ord (t.ex. *tjänsteleverantör* eller *vårdgivare*) eller uttryck (se t.ex. under *Tarjota* på s. 305 i Svenskt lagspråk i Finland). Observera skrivsättet på svenska: först tankstreck och sedan bindestreck! (Språkråd 2/2007)
- *Invaliditetspension* blir *sjukpension*, men *invalidpension* står kvar. Den 1 januari 2008 fick vi en ny folkpensionslag (568/2007) och samtidigt upphörde den gamla folkpensionslagen från 1956 att gälla. I den nya lagen heter den pension som betalas vid arbetsoförmåga *sjukpension* på svenska och *työkyvyttömyyseläke* på finska. I den tidigare lagen hette pensionen *invaliditetspension*. I arbetspensionslagstiftningen, bl.a. i lagen om statens pensioner (1295/2006), lagen om sjömanspensioner (1290/2006), lagen om pension för lantbruksföretagare (1280/2006) lagen om pension för företagare (1272/2006), lagen om pension för arbetstagare (395/2006) och lagen om kommunala pensioner 549/2003), kallas motsvarande pension fortfarande *invalidpension*. (Språkråd 2/2007)
- *Työasunto* – *työasuntovähennys*
Työasunto = *bostad på arbetsorten* (inte *arbetsbostad*). Enligt riksdagens svar (RSv 84/2007) till RP 57/2007 = bostad i närheten av arbetsplatsen som en skattskyldig har hyrt för eget bruk, när den skattskyldige också har en annan bostad där han eller hon bor tillsammans med sin familj.
Työasuntovähennys = *avdrag för bostad på arbetsorten*. Närmast motsvarande avdrag i Sverige heter *avdrag för dubbel bostättning*, också *dubbelt boende* används i detta sammanhang. (Språkråd 3/2007)
- *Understöd* eller *bidrag* för finskans *avustus*? En snabb sökning på webben visar att sammansättningar med *-understöd* (t.ex. *statsunderstöd*, *investeringsunderstöd*, *moderskapsunderstöd*) är mycket vanligare i offentliga texter från Finland än i motsvarande texter från Sverige. ... En titt i några ordböcker – i det här fallet Svensk ordbok från 1986 och Nationalencyklopedins ordbok från 1996 – bekräftar att *understöd* i betydelsen "behovsprövat ekonomiskt tillskott till enskild person" inte längre är helt gångbart utan har börjat uppfattas som något föråldrat. Ordböckerna rekommenderar

att vi i stället väljer *bidrag* (eller *stöd* när det handlar om det), alldeles särskilt i termer och begrepp inom vård och omsorg.

Översätt alltså inte slentrianmässigt finskans *avustus* med *understöd*, utan minns att *bidrag* ofta kan vara ett bättre alternativ. (Språkråd 1/2008) (Läs hela rekommendationen på nämndens webbplats www.vnk.fi/spraknamnden.)

- ❑ *Utredningsman* eller *utredare*? I valet mellan orden *utredningsman* och *utredare* rekommenderar språknämnden att man använder det mer könsneutrala *utredare* när man avser en person som gör förarbetet inför eventuell lagstiftning e.d. I lagtext gäller detta under förutsättning att tidigare lagstiftning inte binder ordvalet. Observera också att finskans *selvitysmies* förutom *utredare* också kan betyda t.ex. *likvidator*. (Språkråd 3/2008) (Läs hela rekommendationen på nämndens webbplats www.vnk.fi/spraknamnden.)
- ❑ *Punktuppställningar i författningstext*. Nämnden vill påminna om att punktuppställningar i författningstext även i fortsättningen ska skrivas med kommatecken mellan punkterna och före en eventuell konjunktion i näst sista punkten. Konjunktionen sätts ut då en sådan finns i den finska texten. Som avskiljare mellan två led i en punkt används semikolon, inte punkt. Uppställningen avslutas med punkt. Trots att ovanstående anvisningar avviker från allmänspråkets skrivregler används samma praxis i rikssvenskt lagspråk, och det finns därför inget skäl att frånga den.
Exempel:
Beträffande de årliga odlingsåtgärderna skall följande uppgifter antecknas:
1) bearbetningsdatum och bearbetningsmetod,
2) sånings- eller planteringsdatum, växt, sort och mängden utsäde eller plantor, samt
3) skördedatum och en uppskattning av skördens storlek. (Språkråd 4/2008) (Läs hela rekommendationen på nämndens webbplats www.vnk.fi/spraknamnden.)

Rekommenderade mallar

- ❑ Mall för besväransvisningar (Språkråd 2/1993) (Mallen är föråldrad till vissa delar!)
- ❑ Mall för ingressen till spörsmålssvar (Språkråd 2/2005) (Finns på nämndens webbplats www.vnk.fi/spraknamnden)
- ❑ Mall för ingressen till regeringens U-skrivelser till riksdagen (Språkråd 1/2007) (Finns på nämndens webbplats www.vnk.fi/spraknamnden)
- ❑ Standardrubriker i regeringspropositioner (Språkråd 3/2008)

 Marika Paajanen
Statsrådets translatorsbyrå

**Kurs för översättare och informatörer vid Hangö
sommaruniversitet den 3–5 juni 2009 om**

**klimatfrågor, terminologi och
översättning av anvisningar för e-kommunikation**

Närmare information om programmet finns på adressen www.hangosommaruni.fi

Anmälan: www.hangosommaruni.fi senast den 14 maj, senare anmälningar noteras.

Arrangörer: Hugo Bergroth-sällskapet och Hangö sommaruniversitet

SPRÅKRÅD I 20 ÅR – STATUS OCH FÖRÄNDRING

Marianne Nordmans intresse för Språkråd, som kommit ut i 20 år, väcktes när hon under hösten 2008 arbetade med ett bidrag till den finska lagbokens historia. Egentligen spelade Språkråd inte någon större roll i sammanhanget, men hennes nyfikenhet inför vad som hänt med bladet under åren gav upphov till ett föredrag vid en språkvetenskaplig konferens i Vasa den 13–14 februari 2009 med temat "Språk och makt". Här får Språkråds läsare ta del av "historiken".

Marianne Nordman, professor emerita i svenska språket vid Vasa universitet.

Bakgrund

Redan under 1950-talet fördes både i Sverige och i Finland livliga diskussioner om lagspråket och om juristernas språkbruk (Palmgren 1995: 5). Speciellt sedan början av 1960-talet har intresset i Sverige varit stort för olika typer av insatser inom språkvård för jurister och tjänstemän vid departement och andra myndigheter och en rik flora av handledningar och rapporter har sett dagens ljus. (Se närmare presentation i M. Nordman 2008: 258–261.) Den som skriver författningstext och myndighetstext på svenska i Finland både kan och bör alltså kasta sina blickar västerut och få goda språkliga råd och vägledning. Lagstiftningen i Finland är dock en annan än den i Sverige och följdverkningarna för myndighetstexter kan ibland bli olika i de två länderna. Därför är det

inte förvånande att i synnerhet det svenska lagspråket i Finland behöver sin egen rådgivning och sin egen handledningsverksamhet. Inte minst det faktum att de flesta lagtexter på svenska i Finland är översättningsprodukter (von Bonsdorff 1984: 404–405; Palmgren 1990: 16–17; L. Nordman 2009: 35) talar för ett sådant behov.

I Finland finns Statsrådets svenska språknämnd, som är ett samordnande organ då det gäller svenskt språkbruk inom statliga myndigheter. Redan 1960 tillsatte statsrådet en nämnd "med uppgift att överväga åtgärder i syfte att avlägsna den bristande språkliga exakthet och den styvhet som förekommer i officiella översättningar till svenska samt att förenhetliga den svenskspråkiga texten i allmänna handlingar". Nämnden fick fastare arbetsformer och preciserade arbetsuppgifter genom ett statsrådsbeslut 1988. En av nämndens viktigaste uppgifter blev då att samordna översättnings- och granskningsverksamheten när det gäller svenskt lag- och förvaltningspråk i Finland. Detta skulle ske genom att nämnden utgav handböcker och cirkulär. Den första uppgiften för nämnden blev att utarbeta en handbok (*Svenskt lagspråk i Finland*). Dessutom skulle nämnden också ge rekommendationer när det gäller språk, speciellt sådant som hade att göra med "gängse uttryck, termer, lagtekniska lösningar och skrivregler". Likaså skulle nämnden behandla initiativ i språkfrågor. (Palmgren 1989: 24–25) För detta ändamål behövdes ett cirkulär eller det som ganska snart kom att kallas informationsblad.

Språknämnden ger sedan 1989 årligen ut sitt informationsblad, *Språkråd*. De allra första numren av informationsbladet bestod av endast ett A4-ark med text på båda sidorna, men bladet har 2008 vuxit ut till en ibland t.o.m. 16 sidors publikation fortfarande i A4-format. Sedan nämnden i juni 1991 fått en ordinarie sekreterare fick denna i uppgift att bl.a. fungera som redaktör för informationsbladet. Translator Sunna Vennström inne-

hade uppgiften från nummer 5/1991 till 1/2004 då translator Marika Paajanen tog över.

I Sverige har det funnits en form av motsvarighet till Statsrådets svenska språknämnd i Finland i Klarspråksgruppen som bildades 1993 som en arbetsgrupp under Finansdepartementet men som senare placerades i Justitiedepartementet. I dag är Klarspråksgruppen en del av Språkrådet som grundades 2006. Klarspråksgruppen har gett ut nyhetsbladet *Klarspråksbulletinen från Klarspråksgruppen*. Första numret av nyhetsbladet kom 1995 och sedan dess har takten varit fyra nummer per år fram till år 2006 när bladet fick namnet *Klarspråk. Bulletin från Språkrådet* (*Klarspråksbulletinen* 1995: 1; Klarspråk 2008). Dessutom finns sedan 1985 inom Regeringskansliet i Sverige interntidningen *Klara-Posten/Klaraposten/Klara* där kansliets språkexperter skriver språkspalter (Ehrenberg-Sundin 2007: 8). *Språkråd* har alltså goda fränder på den sverigesvenska sidan.

I sin finlandssvenska miljö har informationsbladet under åren, i synnerhet innan internet blev en naturlig kommunikationskanal, spelat en viktig roll i att ge snabb information om språkliga aspekter för den som arbetar med texter inom lag och förvaltning. I dag har *Språkråd* en upplaga på 1 400 exemplar. (Statsrådet 2009).

Form och frekvens

Det första numret av *Språkråd* utkom i maj 1989 och bestod av ett gult papper i A 4-format med text på båda sidorna. Ännu nummer 4/1990 är av samma anspråkslösa omfång. Bladet har dessutom löpande numrering fram t.o.m. nummer 5/1993 som är det tjugoförsta bladet i hela serien. Från och med nummer 1/1991 omfattar bladet fler sidor och försättsbladet är nu gult medan de andra sidorna vanligen tryckts på vitt papper. Efter år 1991 ökar antalet sidor småningom till maximalt 16.

Det första året, 1989, utkom två nummer av bladet. Åren 1991–1993 gavs hela 5 nummer ut varje år, men den vanligaste frekvensen har varit 3 nummer per år. I 1/1998 kommenterar redaktören att endast ett nummer utkommit föregående år eftersom nämnden arbetat intensivt med en reviderad upplaga av *Svenskt lagspråk i Finland*.

Ända sedan början år 1989 har bladet haft i stort sett samma utseende, men från och med nummer 1/2008 har informationsbladet en ny lay-out. Formatet är detsamma som förr men försättsbladet har fått en annan design och sista sidan innehåller inte någon löpande text utan endast en hänvisning till statsrådets kansli. I bladet förekommer trevliga tecknade illustrationer och i de senaste numren också fotografier.

Innehåll

En granskning av *Språkråds* tjugoförsta verksamhet visar på ett mångsidigt innehåll med termlistor, namnlistor, nämndrekommendationer, utdrag ur språkvårdsspalter, EU-relaterat material, språkliga mallar, information om *Svenskt lagspråk i Finland* och annan litteratur, information om nya lagar och numera också förteckningar över webbadresser. Informationsbladet satsar också på längre personintervjuer, rapporter från konferenser och dylikt, reflexioner och andra artiklar bl.a. om översättning.

Termlistor spelar en viktig roll i *Språkråd*. I de totalt 60 nummer som jag studerat, det sista 4/2008, ingår termlistor i 23 nummer. I vissa nummer förekommer flera olika termlistor samtidigt.

Det mest dominerande temat i termlistorna är det juridiska. I materialet ingår listor över t.ex. författningstermer, straffrättstermer, termer i tingsrättslagen och termer ur nya grundlagen. I några nummer tas EU-terminologi upp. Övriga temaområden som förekommer i enstaka termlistor är ekonomi, militär, riksdagen, asyl, rehabilitering, tele och jordbruk. De flesta termlistorna tar upp den finska termen först och ger sedan den svenska motsvarigheten som i paret *pääministeri statsminister*. I några termpresentationer tas den svenska termen upp först och den finska därefter som i paret *pensionsjämkning (eläkesovitus)*. I dessa fall diskuteras termerna i en löpande text och presenteras inte som direkta termlistor. I en enda termlista, Europaterminologi, kommer också den engelska motsvarigheten upp som i *asetus – regulation – förordning*.

Termlistor förekommer i varje årgång så när som på 1997, då endast ett nummer ges ut, och åren 2002–2004 och 2006–2008. Sedan juni 2001 har Språknämnden en egen webbplats (www.vnk.fi/)

språknamnden) där en del termlistor läggs ut. Där kan läsaren hitta också hela informationsbladet *Språkråd*, men även annan information och ett urval länkar.

Av de 60 numren av *Språkråd* som jag granskat innehåller 17 nummer namnlistor av något slag. De flesta namnlistorna har att göra med politik, t.ex. namnlistor på partier, riksdagsgrupper och riksdagens utskott. Namn på myndigheter i Finland finns i några nummer, likaså geografiska namn, t.ex. namn på landskapen i Finland och på nya stater i Europa och Asien. Namnlistor med EU-anknytning är få och namn på propositioner finns endast i en lista.

De flesta listorna tar upp den finska namnvarianten först och därefter den svenska som i paren *Opetushallitus – Utbildningsstyrelsen, oikeusministeriö – justitieministeriet och viestintäministeri – kommunikationsminister*. I några listor ges det svenska namnet först och därefter det finska som när det gäller namn på landskap i Finland (*Södra Österbotten Etelä-Pohjanmaa*), på arbetskrafts- och näringscentralerna (*Birkalands arbetskrafts- och näringscentral Pirkanmaan työvoimaja elinkeinokeskus*) och på EU-institutionerna (*Europaparlamentet Euroopan parlamentti och Förstainstansrätten Ensimmäisen asteen tuomioistuin*). Namnen på nya stater i Europa och Asien ges endast på svenska som t.ex. *Kirgisistan* (även *Kirgizistan*) och *Vitryssland*.

I flera nummer av *Språkråd* ingår en sida med språkspalter (den första i 3/1991) som publicerats i *Klara-Posten/Klaraposten/Klara*, Regeringskansliets interntidning. I 2/1991 aviserar man att ett urval av *Klara-Posters* spalter kommer att ingå i *Språkråd*. Dessutom motiverar man valet med att den sverigesvenska statsrådsberedningens språkexperter skriver språkspalten och att statsrådsberedningen i Sverige närmast motsvarar statsrådets kansli i Finland. Ett flertal av råden i språkspalten är av allmän karaktär. I en tillbakablick på tiden som språkexpert i *Klara* lyfter Ehrenberg-Sundin (2007: 8) fram behovet att undersöka andra nivåer i texten än bara språket. Detta behov har funnits med i tidningen ända från början.

Det mer specifika materialet i de av *Klaraposters* språkspalter som *Språkråd* använder sig av spänner över ett brett spektrum från EU-språk över textstruktur, ordval och ordbildning till rättstav-

ning. Genom att använda sig av artikelurvalet ur sin sverigesvenska motsvarighet visar *Språkråd* på en generell strävan till ett enhetligt svenskt språkbruk inom lag och förvaltning.

Nämndrekommendationerna i *Språkråd* intar en till synes anspråkslös men ändå viktig plats och består ofta av några rader införda i en liten ruta på sidan. En rekommendation gäller t.ex. användningen av det könsneutrala *utredare* i stället för *utredningsman*, en annan ger svenska motsvarigheter till finskans *säännös*. När nämnden rekommenderar en övergång från *skall* till *ska*, sker det med motiveringen att lagspråket i Finland bör närmas lagspråket i Sverige. En rekommendation om användningen av skiljetecken vid punktuppställningar i författningstext rör sig på ett annat plan än ordens.

Nämndrekommendationerna är speciellt frekventa åren 1991–1993 då de finns i nästan varje nummer av bladet. Därefter minskar rekommendationerna i antal och det blir ett längre uppehåll åren 1998–2001 liksom också 2004–2005. Nämndrekommendationerna är ibland resultat av muntliga och skriftliga frågor som läsarna ställt. Nämnden kommunicerar dessutom med sina läsare genom en spalt med frågor och svar som förekommer i ett nummer per år från och med 2006. Vanligen presenteras läsarens fråga först och därefter nämndens svar. Läsarnas frågor har också redan tidigare gett upphov till några längre artiklar och kortare rutor utan direkt referens till frågvisa läsare.

Ibland ingår också informativa artiklar om teman som är av intresse för mottagargruppen som t.ex. om att förvaltningsprocessen förnyas, om att den nya grundlagen sjösatts, om översättning av lagförslag och betänkanden, om hur *Finsk-svensk-finsk militärordbok* kommit till och om den kanadensiska språklagstiftningen i jämförelse med den finska.

Trots att *Språkråd* har en professionell uppgift som informationsblad där myndigheter och deras skrivsätt spelar den centrala rollen, kan man som läsare också urskilja ett intressant och avvikande drag. I många nummer av informationsbladet finns texter som tyder på en strävan att stå nära människan. Ända fram till 1995 ingick årligen i *Språkråd* kåserier skrivna av chefen för Statsrådets translatörbyrå, Lars Granlund. Inför

jul eller sommar lät han den gamle Translatorn filosofera i kåserier som "Den elaka translatorn – hädiska funderingar", "Myggor" och "En julhälsning". Senare förekommer kåserierna mer sporadiskt och det senaste kåseriet ingick i 3/2007.

Också några rese- och praktikberättelser lyfter fram den personliga aspekten. I 2/2002 och 1/2003 möter man en ny trend med människan i fokus. Då införs två presentationer av intervjuer med aktiva jurister som deltagit i en enkät med fem frågor. Här börjar den personfokusering som tydligt karakteriserar dagens *Språkråd*. Bladet har intervjuat bl.a. jurister, ett lagstiftningsråd, en juristlingvist, den avgående och den nya chefen för translatorsbyrån.

Mottagartillvändheten syns inte enbart i uppmaningar till läsarna att sända in frågor och initiativ till språknämnden. I 3/2008 ingår en läsarenkät som har som mål att utveckla informationsbladet så att det på ett gott sätt motsvarar aktuella behov.

Slutdiskussion

Under de 20 år som gått har *Språkråd* upprätthållit och bevarat sin status som informationskanal från Statsrådets svenska språknämnd. Även om informationsbladet nu också finns tillgängligt på internet och även om internet erbjuder andra och i viss mån snabbare kanaler har bladet ändå genom sin mångsidighet behållit sin position. Det har helt i enlighet med den ursprungliga uppgiftsförklaringen gett rekommendationer i språkfrågor (bl.a. termer, lagtekniska lösningar och skrivregler) och det har behandlat initiativ i språkfrågor.

Vid min granskning av *Språkråd* genom tiderna har jag lagt märke till speciellt tre tydliga uppgifter som informationsbladet åtagit sig. En viktig uppgift som *Språkråd* har är att styra språkbruket när det gäller lag- och förvaltningspråk. Där spelar term-

och namnlistorna en viktig roll. Det centrala i dem är språket på ordnivå. Också nämndrekommendationerna och frågor-svar-komplexet styr mottagarnas språkbruk på ordnivå men även på syntaktisk nivå. Språkspalterna tagna ur *Klaraposten* styr vanligen på ett textprincipiellt plan och tonen i dem är ofta mer diskuterande och mindre auktoritativ än i de andra styrinstrumenten.

Den andra uppgiften som *Språkråd* axlar är att informera. Detta sker genom upplysande artiklar, rapporter från seminarier och resor, litteraturtips och litteraturanmälningar, information om seminarier och konferenser och under senare tid också information om nyttiga webbadresser.

Den tredje uppgiften som *Språkråd* åtagit sig är att öppna upp för en mänsklig aspekt även om någon sådan målsättning inte ingick i den ursprungliga uppgiftsbeskrivningen. Den mänskliga aspekten kommer fram i det uppgiggande kåserimaterialet och i dag i fokuseringen på personer och personporträtt.

Ur ett tidsperspektiv sett kan man märka att i synnerhet termlistorna har fått vika under de senaste åren. Uppgiften att informera behandlas rätt lika i informationsbladet under alla de 20 åren, medan personkomponenten gjort ett starkt insteg i slutet av perioden. Möjligheten att utnyttja internet verkar ha spelat en anspråkslös roll.

Egentligen förefaller det att vara bara det språkstyrande materialet som kunde platsa på internet, men som fungerar också i pappersversion. Det övriga materialet försvarar otvetydigt sin plats i informationsbladet och gör bladet till den mångsidiga informationskanal som det är i dag.

 Marianne Nordman, professor emerita
Institutionen för nordiska språk
Vasa universitet

Litteratur

von Bonsdorff, P. E. (1984). Om det svenska lagspråket i Finland. 402–423. I: *Tidskrift utgiven av Juridiska föreningen i Finland*.

Ehrenberg-Sundin, B. (2007). Tjugofem års språkspalteri. 8. *Klara* 1/2007.

Klara-Posten/Klaraposten/Klara. (1984–2005). Regeringskansliet.

Klarspråk (2008). Tillgänglig på adressen <http://www.regeringen.se/>. Hämtad 12.12.2008.

Klarspråksbulletinen (1995). = *Klarspråksbulletinen från Klarspråksgruppen* 1/1995.

Nordman, L. (2009). *Lagöversättning som process och produkt. Revideringar och institutioner vid lagöversättning till svenska i Finland*. Nordica Helsingiensia 16. Helsingfors: Helsingfors universitet.

Nordman, M. (2008). Juridisk text på svenska – ett gebit för språkforskare och språkvårdare. I: *Kielen ja oikeuden kohtaamisia. Heikki E. S. Mattilan juhlakirja*. 251–264. Toim. R. Foley, T. Salmi-Tolonen, I. Tukiainen & B. Vehmas. Helsinki: Talentum.

Palmgren, S. (1989). Statsrådets svenska språknämnd. 24–25. I: *Språkbruk* 1/1989.

Palmgren, S. (1990). Översättning av lagtext till finska i Finland. 16–19. I: *Språkvård* 2/1990.

Palmgren, S. (1995). Lagspråk i förändring. 3–7. I: *Språkbruk* 3/1995.

Språkråd (1989–2008). Statsrådets svenska språknämnd.

Statsrådet 2009 = Statsrådets kansli. Tillgänglig på adressen <<http://www.vnk.fi>>. Hämtad 18.2.2009.

SVENSK-FINSKT ÖVERSÄTTARSEMINARIUM JYVÄSKYLÄ UNIVERSITET, AGORA 10–11.9.2009

Arrangörer:

Forskningscentralen för de inhemska språken
Finlands översättar- och tolkförbund ry

Kom ihåg att anmäla dig **senast den 30 juni 2009!**
Detaljerat program och elektronisk anmälningssblankett finns på
översättarseminariets webbplats
www.su-ru.com

Ytterligare information

Anna Maria Gustafsson, Forskningscentralen för de inhemska språken,
agustafs@focis.fi, 020-781 32 29

FÖREDRAG:

Aino Piehl, kielenhuoltaja, Kotimaisten kielten tutkimuskeskus
"Asunto-osakeyhtiölain kielenhuolto: kokeiluhanke"

**Leila Mattfolk & Maria Vidberg, ortnamnsforskare,
Forskningscentralen för de inhemska språken**
"Ortnamn, namn och namnplanering"

Marianne Nordman, professor emerita, Vasa universitet
"Stil i text - sinnrikt och smakfullt"

Merja Koskela, professor i tillämpad språkvetenskap, Vasa universitet
"Fackspråklig kommunikation på webben – mottagarens synvinkel"

Petri Karonen, Suomen historian professori, Jyväskylän yliopisto
Historiantutkija ja ns. vanha ruotsi

Mikael Parkvall, lingvist, Stockholms universitet
Hur skulle språksituationen i Sverige ha sett ut om inte 1809 hade varit?

Janina Orlov, översättare, lärare och forskare i litteratur, Stockholm
"Från Kufböle till Sofis värld - om översättning av Tatu & Patu och Sofi Oksanens romaner"

Aino Ahonen, freelancer
"Tulkkina ja kääntäjänä Pohjoismaissa"

Ändringar möjliga

NÄMNDEN REKOMMENDERAR

Namn på ministerier, myndigheter och offentliga verk i författningstext – stor eller liten begynnelsebokstav?

Den nybildade finlandssvenska Mediespråksgruppen har nyligen rekommenderat att medierna ska skriva namnen på centrala myndigheter och andra offentliga organ med stor begynnelsebokstav, och de finlandssvenska medierna har i huvudsak följt rekommendationen.

När det gäller författningstext (t.ex. lagar och förordningar) rekommenderar nämnden däremot tills vidare inga ändringar i användningen av stor och liten begynnelsebokstav i namn på ministerier, myndigheter och offentliga verk. I enlighet med den princip som anges i handboken Svenskt

lagspråk i Finland (s. 152) ska alltså skrivsättet vara detsamma som i den finska förlagan. Det här innebär att ministeriernas namn i författningstext fortfarande ska skrivas med liten bokstav.

I fråga om myndigheter och offentliga verk följs skrivsättet i den finska förlagan, och i oklara fall kan man kontrollera skrivsättet i den senaste lagstiftningen om organet i fråga. När man i den finska författningstexten börjar skriva en myndighets eller ett organs namn med stor bokstav ska man övergå till stor bokstav också i den svenska författningstexten.

... OCH INFORMERAR

Namn och förkortningar på nya myndigheter och verk

Utvecklingen i samhället, bland annat i den offentliga förvaltningen, för ofta med sig omstruktureringar av myndigheter, verk eller inrättningar eller så inrättas helt nya. I samband med detta blir det vanligen aktuellt med nya namn. Senast skedde detta i samband med projektet för att reformera regionförvaltningen, som populärt kallas ALKU, och de nya regionala myndigheterna, som ofta även i svensk text kallades ALLU och ELY.

Nämnden rådfrågas ibland om namnen på nya myndigheter och har sammanfattat följande bestämmelser som ska beaktas vid namngivning:

- Tvåspråkiga myndigheter ska i sin verksamhet *utåt* visa att de använder båda nationalspråken (23 § 2 mom. i språklagen)

- Myndigheterna ska *främja* användningen av båda nationalspråken (35 § 3 mom. i språklagen)

- Myndigheterna ska använda ett sakligt, klart och begripligt språk (9 § i förvaltningslagen).

Dessa bestämmelser förutsätter att de nya myndigheterna får namn på både finska och svenska och att dessa namn måste vara förenliga med finskt respektive svenskt språkbruk. Om en myndighet ges en officiell förkortning eller kortform på finska bör det också skapas en användbar förkortning eller kortform på svenska baserad på det svenska namnet. Finns det inte en etablerad svensk förkortning av ett namn bör man i den svenska texten använda namnet oförkortat även om en förkortning används i den finska texten.

Nämnden uppmanar dem som deltar i och avgör namngivningen av nya myndigheter och verk att aktivt arbeta för att dessa från första början får namn på både finska och svenska. Forskningscentralen för de inhemska språken ger upplysningar om språkriktigheten i namnfrågor.

DOKTORSAVHANDLING OM ÖVERSÄTTNING AV LAGTEXTER

I sin färska doktorsavhandling *Lagöversättning som process och produkt: Revideringar och institutioner vid lagöversättning till svenska i Finland* beskriver Lieselott Nordman hur lagtexter på svenska kommer till. Avhandlingen lades fram vid institutionen för nordiska språk och nordisk litteratur vid Helsingfors universitet den 14 mars 2009. Den betecknades som vetenskapligt intressant och relevant ur både ett språkvårdsperspektiv och ett samhällsligt perspektiv.

Den process som analyseras i avhandlingen omfattar översättning vid statsrådets translatorsbyrå, granskning vid justitieministeriets granskningsbyrå och justering vid riksdagens svenska byrå. Avhandlingen tar avstamp i frågeställningen *Vad sker med svenska lagtexter i Finland från första utkast till slutlig lag, och varför?* För författningsöversättare är i synnerhet analysen av de revideringar som under processen görs i översättningarna av intresse, även om det har skett en hel del förändringar i både arbetsprocesserna och de be-

rörda institutionerna sedan arbetet med avhandlingen inleddes. Se också Språkråd 3/2004 där Lieselott Nordman berättar om doktorsavhandlingen. Avhandlingen finns på webben och hittas via länken <http://ethesis.helsinki.fi/vaitokset.html> eller <http://oa.doria.fi/>, t.ex. genom sökning på namnet. Boken kan också köpas från institutionen för nordiska språk och nordisk litteratur (se adressen <http://www.helsinki.fi/nordica/publi/nh.htm>). Den kostar 20 euro.

NYA ÄMBETSVERK I SAMBAND MED REFORMER INOM STATSFÖRVALTNINGEN

I och med regionförvaltningsreformen kommer det att hända en hel del. Länen försvinner och med dem länsstyrelserna och en del andra inrättningar. Men i stället inrättas det nya verk och myndigheter, bl.a. *aluehallintovirasto*, *Ahvenanmaan valtiovirasto* och *elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus*. Dessa verk har i regeringens proposition till Riksdagen med förslag till lagstiftning om revidering av regionförvaltningen (RP 59/2009 rd) översatts på följande sätt:

- *aluehallintovirasto* = regionförvaltningsverk (det kommer att finnas sex sådana)
- *elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus* = närings-, trafik- och miljöcentral (det kommer att finnas 15 sådana)
- *Ahvenanmaan valtiovirasto* = statens ämbetsverk på Åland (ett av regionförvaltningsverken)

Det svenska namnet *statens ämbetsverk på Åland* har fastställts tillsammans med Ålands landskapsregering, och är alltså slutgiltigt. De andra svenska namnen är ännu inte officiellt fastställda och

bör kontrolleras på nytt när riksdagen har godkänt lagförslaget.

Följande nya inrättning inom social- och hälsovårdsministeriets förvaltningsområde har samband med läkemedelsförsörjningen:

Lääkealan turvallisuus- ja kehittämiskeskus = Säkerhets- och utvecklingscentret för läkemedelsområdet

Propositionen om detta har ännu inte överlämnats till riksdagen, så därför bör även detta namn kontrolleras när lagen har stadfäst.

Till följd av sammanslagningen av Forsknings- och utvecklingscentralen för social- och hälsovården (STAKES) och Folkhälsoinstitutet inrättades vid ingången av 2009 dessutom

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos = Institutet för hälsa och välfärd (668/2008)

Nyttigt på webben

SPRÅKVÅRDSPORTALEN

www.svenskaspraket.se

Portalen upprätthålls av Språkvårdsgruppen. I Språkvårdsgruppen ingår Mediespråksgruppen, Samspråk, SIS (Swedish Standards Institute), Svenska Akademien, Svenska Språkbyrån i Finland, Språkrådet, Sveriges Radio och Terminologacentrum TNC.

Via länkar på portalen kommer du till:

- Rekommendationer
- Klarspråk vid Regeringskansliet
- Svenska Akademien med bl.a SAOL
- Focis
- Ordböcker
- Språkspalter
- Terminologi
- Textdatabaser, t.ex. Språkbanken

RIKSTERMBANKEN

www.rikstermbanken.se

Sveriges nationella termbank Rikstermbank har nu öppnats för allmänheten. Till största delen anges termerna på svenska men också andra språk förekommer. Sökningen kan riktas till att gälla enbart termer men också hela posten med anmärkningar och definitioner.

Exempel på en termpost i Rikstermbanken

SVENSK TERM:	ablation
DEFINITION:	ytavsmältning hos glaciär eller inlandsis
SE ÄVEN:	ackumulation (2) , isavsmältning
ENGELSK TERM:	ablation
TYSK TERM:	Ablation (f)
FRANSK TERM:	ablation (f)
SPANSK TERM:	ablación (f)
DANSK TERM:	ablation
NORSK TERM:	isavsmelting ablasjon
RYSK TERM:	абляция (f)
FINSK TERM:	ablaatio
KÄLLA:	Terminologacentrum TNC: Geologisk ordlista 1988
LEVERANTÖRSKOMMENTAR:	Arbetet med ordlistan har utförts av Sveriges Geologiska AB, Svenska Gruvföreningen, Högskolan i Luleå, Lunds universitet, Uppsala universitet, Sveriges geologiska undersökning, Göteborgs universitet, Statens naturvårdsverk och TNC. De utländska termerna har kontrollerats eller tillförts av följande organ: American Geological Institute (engelska), Bureau de Recherches Géologiques et Minières (franska), E.N. Adaro (spanska), Bundesanstalt für Geowissenschaften und Rohstoffe (tyska), Danmarks geologiske Undersøgelse, Rådet for Teknisk terminologi (norska), Norges geologiske undersøkelse (norska) och Geologiska forskningscentralen. [ur förordet]

PÅ NYA PLATSER

Här hittar du en förteckning över översättare som bytt arbetsplats eller börjat arbeta inom statsförvaltningen sedan årets början. Föregående förteckning över kolleger på nya platser finns i Språkråd 3/2008. Meddela gärna Språkråds redaktör om nya kolleger!

Vem	Var	Varifrån	Tfn
Nina Ekholm	Utrikesministeriet, övertranslator och informatör	Inrikesministeriet	1605 6170
Eivor Rajala	Justitieministeriet, lagstiftningssekreterare, t.o.m. 31.12.2009	Frilansöversättare	1606 7715
Sandra Nygård	Inrikesministeriet, översättare	Privata sektorn	1604 2236
Gun-Britt Husberg	Social- och hälsovårdsministeriet, översättare, t.o.m. 31.10.2009	Bl.a. Porvoon terveydenhuolto-oppilaitos, lärare	1607 4142
Gunilla Peltoniemi	Statsrådets translatorsbyrå, översättare, t.o.m. 20.2.2010	Undervisningsministeriet	1602 2085
Maria Hägglund	Statsrådets translatorsbyrå, översättare, t.o.m. 31.8.2009	Rundradion, controller	1602 2377

KONTAKTINFORMATION

Frågor och initiativ till Statsrådets svenska språknämnd kan sändas per e-post, fax eller post till nämndens sekreterare på någon av följande adresser:

E-postadress: spraknamnden@vnk.fi

Fax: (09) 1602 4010

Postadress: Statsrådets svenska språknämnd

Statsrådets translatorsbyrå

PB 23, 00023 STATSRÅDET

I principiella frågor som gäller svenskt lag- och förvaltningspråk i Finland kan nämnden även konsulteras muntligen via sekreteraren, tfn (09) 1602 2113.

Prenumerationer på Språkråd, adressändringar och annulleringar:

per e-post, fax eller post. Se adresserna ovan.

Språkråd distribueras i tryckt form per post och i pdf-format per e-post. Språkråd sänds gratis till beställaren.

STATSRÅDETS KANSLI